

Pardans – från hälsofara till rena rama hälsokuren

Det blev ett ramaskri när man för hundra år sedan började dansa tätt och omfamnande till de moderna danserna argentinsk tango och foxtrot. Dåvarande påven bannlyste tangon. Läkare sa att jazzdanserna ledde till förtvinade hjärnor. Men tiderna förändras. Nuvarande påven älskar tango och dans har blivit rena rama hälsokuren.

Människor har dansat i alla tider och man har gjort det för att det är roligt. Så långt tillbaka som vi överhuvudtaget kan överblicka har människor blivit upprymda och entusiastiska av att dansa. Det vet vi av gamla vas- och väggmålningar. Fynd har gjorts i stort sett över hela världen – i Grekland, Indien, Palestina och Kina. Det kan vi läsa om i den amerikanska författaren Barbara Ehrenreichs bok *Dancing in the Streets - A History of Collective Joy*.

Dans har även sedan urminnes tider förknippats med läkningsprocesser. Men av och till har den också ansetts farlig för hälsan. Det fanns oskyldiga danser som att dansa ringdans och det fanns farliga danser som jazzdanserna och argentinsk tango.

Det var när det började dansas tätt och omfamnande till den moderna musiken som det började storma rejält. Det var den argentinska tangon, foxtroten och charleston som hamnade i blåsväder. Tangon var en nyskapande och improvisatorisk dans. Improvisationen underlättades genom att dansa tätt. Den täta dansen var en form av fysisk intimitet som man inte sett tidigare och som väckte uppståndelse.

Den argentinska tangon var från

början underklassens dans men som, när den spreds till Europa och USA, började klättra uppför samhällsstegen. Bland folk i farten, konstnärer och artister rådde tangofeber. Men bland djupt religiösa och högre sociala skikt var den vulgär och omoralisk. Påven bannlyste den. Det gjorde också Kejsar Wilhelm som förbjöd den tyska flottans och arméns officerare att dansa tango.

Ungefär samtidigt lanserades de jazziga danserna foxtrot, charleston och one-step. I jazzens hemland USA var det på sina håll förbjudet att spela jazzmusik på offentliga platser. Från högkyrkligt håll var jazz och de moderna danserna synd och djävulens verktyg. Man sköt in sig på de lättklädda kvinnorna som man tyckte överskred anständighetens gräns. De lockade männen till erotiska utsvävningar och följden blev oönskade barn och veneriska sjukdomar.

Från läkarhåll var jazz och de moderna danserna skadliga för hälsan. Man påstod att ”jazz förstör hjärnceller” och att ”i jazzens fotspar föds vecka barn”.

På många dansställen i USA fanns skyltar uppsatta med instruktioner om

hur en dans skulle gå till och vad som var otillåtet. De dansande paren fick inte komma för nära varandra. På sina håll krävdes det ett avstånd på minst 15 centimeter mellan parens kroppar, annars kunde man bli avvisad, portad eller till och med satt i fängsligt förvar. Det förekom också att kvinnor förväntades bära ett bälte med utskjutande pinnar runt midjan så kallat "bumper belt", för att skydda sig mot nära kroppskontakt med mannen. Dansa kind mot kind var förbjudet, likaså att se varandra i ögonen.

Vad hände då här hemma i Sverige? Hur mottog man de moderna danserna?

En tidsbild. Året är 1915. Folk har samlats på Brunkebergsteatern. Målaren Isaac Grünewald och hans hustru Sigrid Hjertén ska strax visa en film om hur man dansar den nya moderna dansen one-step. Det råder en spänd förväntan. Intresset är stort. Tio minuter innan filmen ska börja kommer ett besked från myndigheterna att barn inte får närvara. Censuren ansåg dansen osedlig. Det var ingenting för barn och egentligen inte heller någonting för vuxna. Ja, dansen ansågs vara rent förfärlig och fasansfull. Det var ingenting annat än "parningsdans". Den kom senare också att förbjudas på vissa folkparker.

I ett upprop, undertecknat av kvinnor från "finare kretsar" med namn som von Eckermann, af Ugglas, von Rosen och Wachtmeister, krävdes "Bort med one-stepen". Uppropet var en förvarning om vad som skulle komma.

Det var i början av 1940-talet, mitt under brinnande krig, som attackerna mot dansbanorna, jazzen, swingen,

Målaren Isaac Grünewald och hans hustru Sigrid Hjertén visar hur man dansar den nya moderna dansen one-step (år 1915). Ur *Sverige Dansar* av Bengt Starrin och Lena Steffner Starrin, s 135, (Starrin Förlag, 2013)

foxtroten och den dansanta ungdomen kulminerade. Bakom dessa stod yrkesgrupper, som såg sig själva som försvarare av traditionella värderingar och som hade tagit på sig ansvaret att fostra det svenska folket. Det var präster, lärare, läkare, tidningsredaktörer, kultur- och socialarbetare. Man förbannade dansbanorna, den moderna musiken, jazzen och swingen, som man såg vara ett hot mot samhälls-

ordningen. Det sas att på dansbanorna förråades den svenska ungdomen; där skedde rekryteringen till de svenska fångelserna, alkoholistanstalterna och fattigvårdsinrättningarna. Där hetsades den svenska ungdomen till sexuella utsvävningar med könssjukdomar och önskade barn som följd. Där föddes skökan. Det verkade inte ha varit någon måtta på eländet. Dansbaneeländet var det samlade begreppet. Om det kan man läsa i boken *Sverige Dansar*, som är en bok om modern dansbanekultur. I den refereras en omfattande undersökning om det moderna nöjeslivet som vände sig till fyra yrkesgrupper – präster, läkare, lärare och socialarbetare. Av den framgår att i runda tal nio av tio läkare ansåg att det moderna nöjeslivet främjar lösa sexuella förbindelser, som på ett skadligt sätt påverkar ungdomens moral. En läkare skrev att det inte är nyttigt för ungdomen att utsättas för hetsande sexuell påverkan och skadligt nattvak. En annan skrev att han hört att det förekommit bordellverksamhet på tältplatserna i anslutning till festplatserna.

Den moderna dansen och dansbanorna överlevde kritiken. Myndigheter, intellektuella och kulturelit gjorde en kolossal missbedömning. Dansbanekulturen var här för att stanna. Dansbanan var en viktig och central plats för den unga generationen. Den var den enda legitima offentliga plats där känslor kunde uttryckas. På dansgolvet kunde man hålla om varandra, ha en nära kroppskontakt, dansa kind mot kind utan att bli generad. Dansandet var en fröjd och det var glädje, skratt, välbehag, stolthet och varma känslor.

”Bumper Belt” med utskjutande pinnar. *Sverige Dansar* s. 131.

Men tiderna förändras. Moderna danser som en gång i tiden var synd och skam har i dag inte bara blivit rumsrena utan till och med hyllade av den katolska kyrkans överhuvud. Nuvarande påven, som i sin ungdom var en skicklig tangodansör, älskar dans och uppvaktades här förleden med argentinsk tango på sin födelsedag. Den argentinska tangon anses numera som en av de vackraste danser som överhuvudtaget skapats.

Läkarvetenskapen som en gång i tiden dömde ut den moderna dansen säger idag att dans är rena rama hälsokuren. Och dans har blivit inslag i behandlingen av flera sjukdomar. Och läkare står beredda att skriva ut dans på recept.

Bengt Starrin

Professor och krönikör
bengt@starrin.nu